

De weg naar een poging en terug

Maandag overleed Frans van de Staak, de meest onafhankelijke filmmaker van Nederland.

POSTUUM

DE FILMS van Frans van de Staak (1943) waren allemaal te zien op het Rotterdamse filmfestival, weinige daarbuiten. De grootte van zijn publiek achtte hij niet relevant, wel de poging om een woord tot beeld te maken.

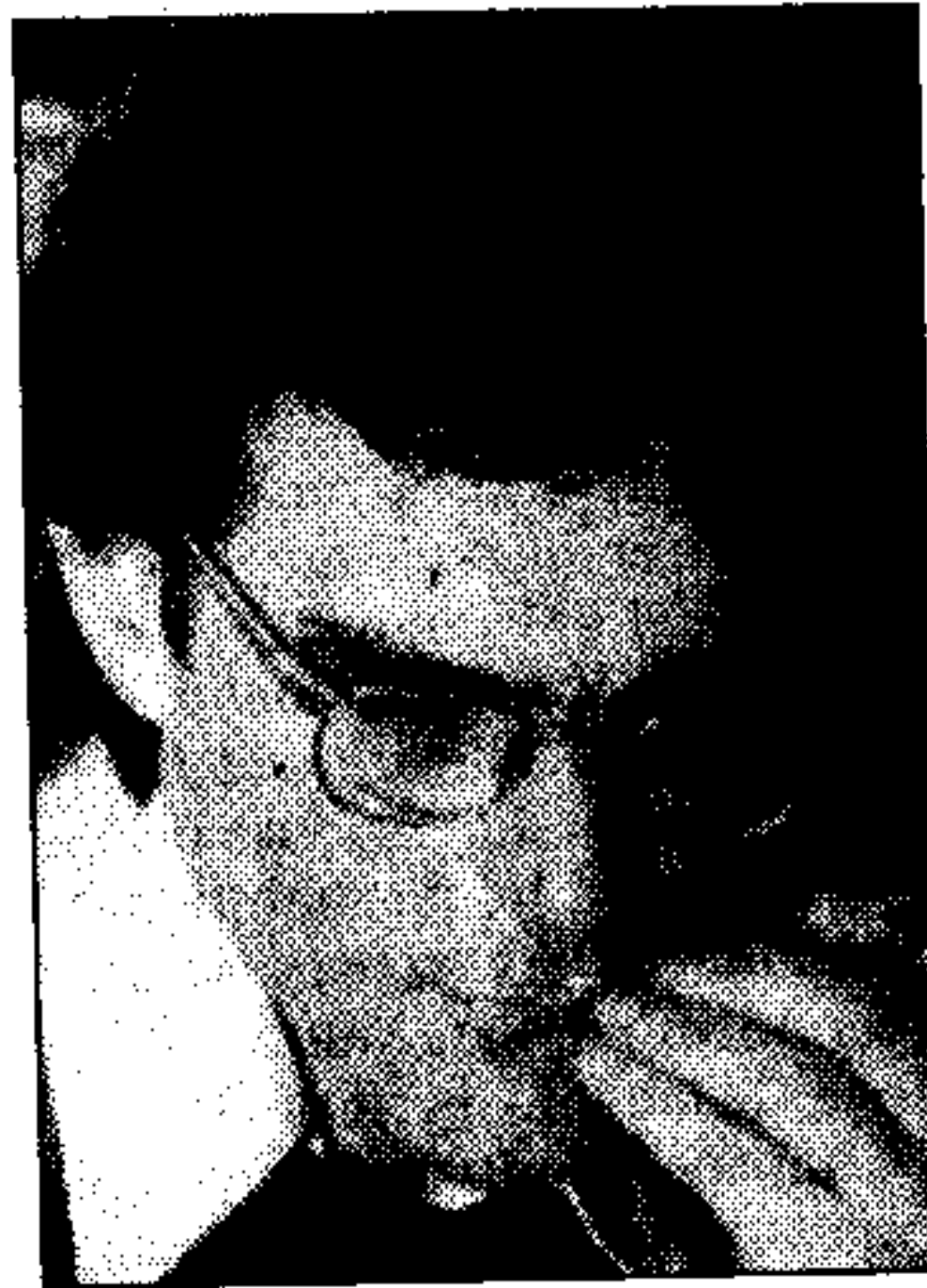
Hij doorliep de filmacademie, studeerde een tijdje psychologie, was grafisch kunstenaar, maar besloot met weinig eigen geld en vaak tweedehands materiaal films te maken. Op geheel eigen wijze.

Huub Bals, oprichter van het Rotterdamse filmfestival, draaide

al zijn werk, de meeste mensen liepen de zaal uit. Pas veel later werden enkele van die films ook vertoond in filmhuizen, zelden voor meer dan een half handjevol bezoekers. Even mooi als vaag, waren de titels: *De onvoltooide tulp*, *Er gaat een eindeloze stoet mensen door mij heen*, *Windschaduw*, *Ongedaan gedaan*.

Zijn laatste, het droog-komische *Lastpak*, is momenteel te zien in het Filmmuseum en een van zijn meest toegankelijke, met René van het Hof als een acteur die lastig is voor zijn omgeving, omdat hij alles in zijn leven acteert.

Menige film baseerde Van de Staak op teksten van experimentele schrijvers als Gerrit Kouwenaar, Lidy van Marissing en Jacques Vogelaar. Hij was dan getroffen door een formulering die iets bij hem opriep dat hij in film probeerde uit te drukken. Zo was *On-*

Van de Staak. FOTO GIJUS DUBBELMAN

gedaan gedaan geïnspireerd op poëzie van Gerrit Kouwenaar.

De titel duidde op wat hij omschreef als 'de weg naar een poging en terug'. In de film lopen

acteurs door de stad, zeggen simpele dingen en voeren eenvoudige handelingen uit. Waarom? 'Omdat ik het lopen mooi vind om te zien en omdat het eenzelfde betekenis kan hebben als het uitspreken van een zin.'

Van de Staak probeerde een spanning te creëren tussen taal, beeld, en beweging en ruimte. Soms kwam die spanning van een suggestieve blik of een beweging, een onverwachte camerabeweging, of een sterke zin - ogenschijnlijk, en soms ook feitelijk, zonder enig verband.

Het leek alsof Frans van de Staak zijn hele leven wijdde aan de voortdurende poging de zuiverste filmische uitdrukking van iets te vinden. In deze zoektocht stimuleerde hij intussen andere jonge en onafhankelijke filmers, als producent, *editor* of inspirator.

Peter van Bueren